

15.
I. N. 3.

**THESES
DE
INDOLE
METAPHYSICES,**

QUAS

Consensu Ampliff. Facult. Philosoph.

PRÆSIDE,

**MARTINO JOHANNE
WALLENIO,**

Matheſeos PROFESSORE REG. & ORD.

Publico examini modeste submittit

NICOLAUS H. FRIMAN,

WESTRO-GOTHUS,

DIE XXVIII. MAJI, MDCCLXII.

L. H. A. M. S.

A B O Æ,

Impreſſit JOHAN CHRISTOPHER FRENCKELL.

THESIS I.

Famosissima Heracliti sententia, qua omnia sensibilia fluxa statuebat, antiquissimis Græciæ Philosophis satis mature occasionem præbuit inquirendi de universalibus, quæ sensibilibus quasi substarent, iisque magis perpetua, durabilia atque constantia essent, indeque pro objecto scientiarum proprie haberi possent.

THES. II.

Ex hoc fonte profluxerunt omnia, quæ de ideis Platoniceis, de numeris Pythagoricis, aliisque id genus commentis, passim a Philosophis priscorum temporum speciosius quam fructuosius disputata leguntur.

THES. III.

THES. III.

Nec aliunde, quam ex decantata illa controversia Aristoteles occasionem fumsit adornandi opus XIV. librorum Metaphysicorum, in quibus ex professo hanc pertractat quæstionem: utrum præter res sensibiles sint separatæ substantiæ.

THES. IV.

Hoc agens in meditationem incidit de primis rerum caussis & principiis scientiarum catholicis, de ente, quatenus ens est, de generalissimis ejus affectionibus, universalissimis ejus conceptibus, & si quæ his sint similia.

THES. V.

Quæ hinc postea ortum traxit Metaphysica Scholastica tot otiosis speculationibus, tot ineptis abstractionibus, tot spinosis quæstionibus passim scatet, ut potius nugamentum nugamentorum, quam instrumentum instrumentorum non dicam scientia scientiarum dici mereatur.

THES. VI.

Interea certum est, haud parvi pretii veritates ibi nonnunquam sisti, sed nugis & tricis adeo intermixtas, ut qui has negligere, illas vero colligere didicerit, vere dici possit uniones in sterquilino quærere.

THES. VII.

Illud facile largientur, qui hic evolvi & exponi animadvertunt principia omni scientiarum generi communia, sine quibus nec Theologis nec Philosophis ad solidam rerum notitiam adspirare licet.

THES. VIII.

Quicquid vero de Metaphysica Scholastica sit, hoc verum est, post renatas bonas litteras sensim & sensim ita excultam esse scientiam ontologicam, ut neminem pœnitere debeat moderatæ operæ, quam eidem addiscendæ impenderit.

THES. IX.

Tantum enim abest, ut iis adfentiri possimus, qui, nostram disciplinam nihil nisi ineptas tricas & insulas nœnias otiosorum ingeniorum continere opinantur; ut potius nobis persuasissimum habeamus, reliquas omnes scientias partim obscuras partim incertas esse, nisi hujus lumine collustratæ & confirmatæ fuerint.

THES. X.

Quocirca nimis durum videtur fuisse fatum, quod laudata scientiarum regina experiri coacta est tempore Regis Gustavi Adolphi, quo ab omnibus patriæ finibus exulare iussa nec publicis nec privatis in scholis caput extollere audebat, cunctis Metaphysicorum libris fisco adjudicatis. (a)

THES. XI.

(a) Vid. Cap. IV. & Cap. XVIII. Const. Acad. citat. in Johan. Skyttes orat. hab. Ups. anno 1640 ubi verba ita: professores imprimis Philosophiæ disciplinas suas clare & perspicue, sine omnibus scolasticorum perplexitatibus Metaphysicisque speculationibus, - - Juventuti proponent &c. conf. cum verb. Werdenhagen ibidem citatis ubi paucis præmissis ita: hoc cum etjam vidisset Modernus serenissimus, Gloriosissimus Rex Sveciæ Gustavus Adolphus, idem de talibus inutilibus argutiis

THES. XI.

Quemadmodum vero sobrium metaphysicæ studium magnopere laudandum indicamus, ita male sanam ducimus diligentiam eorum, qui in venandis subtilitatibus se moleste sedulos exhibent, nihil doctum arbitrantes, nisi quod plus vani acuminis, quam veri luminis contineat.

THES. XII.

Quamvis enim, ut diximus, in emendanda scientia ontologica proximis his seculis multorum præclara fuerit industria, non dum tamen illud perfectionis fastigium vidit, ad quam eam evectam optant, quotquot de flore scientiarum vere solliciti sunt.

THES. XIII.

Certe in promiscuis institutionibus metaphysicis adhuc non pauca occurrunt, quæ partim lectu tædiosa, partim perceptu difficilia, partim denique adplicatu incommoda videantur, quantumvis sibi de ingenio & studio gratulentur auctores.

THES. XIV.

Quid? quod passim reperiantur & compendia & Systemata metaphysica, quæ adeo obscura & spinosa

)(3

nosa

sentiens, quod olim censuit Maximilianus primus Imperator, recte publico edicto ante paucos annos omne Metaphysicæ studium cum logicali vanitate ita ex suo Regno exterminavit, ut nemo Bibliopolarum sub pœna confiscationis tales libros ibi importare, aut subditorum quispiam legere & cognoscere ausit, ne nova barbarie regnum ipsi fascinetur, aut ille in rebus gerendis disputatores & glossatores vanos pro negotiorum effectibus nanciscatur. Cfr. Holmann, Proleg. phil. pr. p. 87. 88.

noſa ſunt, ut, qui ea legunt, idoneam habeant cauſam imitandi animoſitatem Lutheri, qui cum librum valde obſcurum ad forum ſedens legiſſet, nec quid ſibi vellet percipere valuifſet, vulcano eum tradidiſſe perhibetur, dicens: quia non vis intelligi, vis comburi.

THES. XV.

Et quamvis pleraque tantum difficultatis non habeant, quin ab iis commode intelligi poſſint, qui maturo gaudent iudicio; ſemper tamen ad diſtinctam & completam ſui perceptionem plus requirunt acuminis, quam quod in poteſtate eſt tironum, qui nondum id dexteritatis acquirere potuerunt, ut abſtractis veritatibus, uſitata metaphyſicorum lingua propoſitis, capiendis ſufficiat.

THES. XVI.

Hinc egregiam mereretur laudem, qui vere dici poſſet compendium aliquod Metaphyſicum adornaffe captui tironum adcommodatum, omniaque diſciplinæ ontologicæ fundamenta tam ſimplici methodo expoſita exhibens, ut pueris etiam cum intellectu tum adplicatu facilis ſint.

THES. XVII.

Qui hoc præſtare valuerit, tanto melius de flore ſcientiarum meruiſſe cenſendus eſt, quanto latius patet uſus noſtræ ſcientiæ, & quanto certius conſtat, ſolidam principiorum notitiam prius eſſe acquirendam, quam ad ſtudia inde derivanda commode fieri poteſt progreſſus.

THES. XVIII.

THES. XVIII.

Quamvis autem alii præ aliis rectius in exponendis principiis omni scientiarum generi communibus versentur; num tamen cuidam adhuc contigerit, omnibus virtutibus ornatum reliquisse scriptum metaphysicum, quale nostro quidem iudicio esse deberet, in quo meditationis soliditas, ordinis concinnitas & dictionis amœnitas per omnia reluceret, certo statuere nolumus.

THES. XIX.

Hujusmodi vero institutionem methaphysicam tanto diutius necessum habuimus desiderare, quanto difficilior res ipsæ planum docendi modum admittere videntur, quod vix alius detur aditus ad generales rerum notiones, quam qui per abstractiones bene multas patere solet.

THES. XX.

Huc accedit, quod hoc quidem ab aliis præstari nequeat, quam qui in scriptis metaphysicorum versatissimi sint, ob eamque causam obscuro & spinoso scribendi generi adeo adsvetum gerunt calamum, ut alteram quasi naturam sequantur, cum barbaram & inamœnam adhibent dictionem.

THES. XXI.

Quocirca illis solis concessum esse arbitror facilem & felicem scribendi rationem in hoc studii genere adhibere, qui tanto & ingenii lumine & iudicii acumine abundant, ut pene inter naturæ miracula locum mereantur.

THES. XXII.

THES. XXII.

Non defunt, qui varia errorum genera, ope argutiarum metaphysicarum partim in scenam producere, partim palliare fategerunt, adeo ut pessimum quoque Atheismum hoc quasi vehiculo animis incautiorum infundere non erubuerint.

THES. XXIII.

Qui tamen ideo omnem metaphysicæ laudem tollunt, eamque viam pandere docent ad abnegationem Dei O. M., ii inter usum & abusum scientiæ non satis prudenter distinguunt, sed veri & falsi nominis metaphysicam imprudentissime, confundunt.

THES. XXIV.

Hinc summo studio cavendum, ne quid erronei in hac disciplina admittatur, quippe in qua omnium minime impune labi & decipi licet.

THES. XXV.

Nam levissimus nævi pulvisculus in doctrina principiorum, quæ nostræ scientiæ propria est, facile in gravissimos errorum montes excrescere potest.

